

Udskriftsdato: 19. december 2025

2021/1 BR 21 (Gældende)

Beretning om udredningen om håndteringen af covid-19 i foråret 2020

Ministerium: Folketinget

Beretning

om

udredningen om håndteringen af covid-19 i foråret 2020

Den 23. juni 2020 afgav Udvalget for Forretningsordenen beretning nr. 4 om gennemførelsen af en udredning om håndteringen af covid-19. Beretningen var forberedt af et særligt underudvalg, som udvalget på sit møde den 27. maj 2020 havde besluttet at nedsætte til at overveje og forberede en udredning om covid-19 og håndteringen heraf.

Underudvalget afgav den 18. juni 2020 en indstilling til Udvalget for Forretningsordenen indeholdende en række nærmere angivne ønsker til en kommende udredning om håndteringen af covid-19. Bag disse ønsker stod et flertal i underudvalget bestående af S, V, DF, RV, SF, KF og LA, mens et mindretal i underudvalget bestående af EL anførte, at mindretallet støttede forslaget om en udredning, og fremførte hertil visse særskilte yderligere bemærkninger.

I den beretning, som Udvalget for Forretningsordenen afgav, gengav udvalget underudvalgets ønsker og tilsluttede sig i det hele, at der skulle iværksættes en udredning efter de nærmere angivne retningslinjer i udtalelsen fra underudvalgets flertal.

Endvidere anførte udvalget i beretningen bl.a., at underudvalget burde følge udredningsarbejdet tæt og således fungere som følgegruppe for udredningen, herunder varetage dialogen med forskerne bag udredningen og søge at sikre, at arbejdet blev fremmet hurtigst muligt. Ydermere konstaterede udvalget, at der i underudvalget var et ønske om, at professor emeritus Jørgen Grønnegård Christensen, Aarhus Universitet, blev udpeget som formand for ekspertgruppen og anmodet om at give indstilling om udpegning af ekspertgruppens øvrige medlemmer. Udvalget tilsluttede sig tillige dette ønske.

Den 3. juli 2020 nedsatte Udvalget for Forretningsordenen på baggrund af indstillinger fra Jørgen Grønnegård Christensen udredningsgruppen bestående af følgende personer foruden Jørgen Grønnegård Christensen selv: professor, ph.d. Jostein Askim, Universitetet i Oslo, professor, ph.d. Dorte Gyrd-Hansen, Syddansk Universitet, professor, dr.jur. Helle Bødker Madsen, Aarhus Universitet, og professor og ledende overlæge, dr.med. Lars Østergaard, Aarhus Universitet og Aarhus Universitetshospital.

Udredningsgruppen har været bistået af et sekretariat under ledelse af folketingssekretær og vicedirektør Torben Jensen og bestående af ansatte i Folketingets Administration samt professor, ph.d. Peter Bjerre Mortensen, Aarhus Universitet.

I overensstemmelse med det i beretningen anførte fulgte det nævnte underudvalg udredningsgruppens arbejde og holdt to møder med udredningsgruppens formand undervejs i arbejdet, hvor formanden gav en status for udredningsarbejdet og besvarede spørgsmål fra underudvalgets medlemmer.

Udredningsgruppen afgav den 29. januar 2021 sin rapport »Håndteringen af covid-19 i foråret 2020 – Rapport afgivet af den af Folketingets Udvalg for Forretningsordenen nedsatte udredningsgruppe vedr. håndteringen af covid-19«. På et møde i Udvalget for Forretningsordenen samme dag fremlagde

udredningsgruppen sine konklusioner i hovedtræk for udvalget og underudvalget, hvorefter udvalget senere samme dag var vært for en offentlig høring transmitteret på Folketingets tv fra Landstingssalen på Christiansborg om udredningen og rapporten.

Udvalget for Forretningsordenen besluttede på sit møde den 10. februar 2021 at gennedsætte det førnævnte underudvalg med den opgave at overveje og forberede den politiske afslutning på sagen i form af en beretning fra udvalget.

Underudvalget har herefter indstillet, at Udvalget for Forretningsordenen afgiver denne beretning med de nedenfor anførte politiske bemærkninger og konklusioner.

Udredningens rapport

»Håndteringen af covid-19 i foråret 2020 – Rapport afgivet af den af Folketingets Udvalg for Forretningsordenen nedsatte udredningsgruppe vedr. håndteringen af covid-19« blev afgivet den 29. januar 2021. Rapporten udgør 595 sider, der fordeler sig over 18 kapitler og 7 bilag.

Grundlaget for udredningen er beskrevet i rapportens kapitel 1 om udredningsgruppens nedsættelse, sammensætning og arbejdsform og i kapitel 5 om udredningens form, afgrænsning og kildegrundlag. Kapitel 2 indeholder en sammenfatning af udredningsgruppens væsentligste vurderinger og anbefalinger. Kapitel 3 og 4 indeholder en overordnet kronologisk gennemgang af begivenhedsforløbet fra de første meldinger om en ny virus omkring årsskiftet 2019/20 til og med den delvise genåbning af det danske samfund i midten af april 2020. Kapitel 6 beskriver organiseringen af den danske covid-19-indsats og de retlige rammer herfor. Kapitel 7-9 indeholder analyser af beslutningsprocessen for centrale beslutninger opdelt i faserne den 1. januar til den 26. februar 2020, den 27. februar til den 9. marts 2020 og dagene omkring den 11. marts 2020. Herefter følger en mere tematisk behandling af udvalgte emner. I kapitel 10 behandles ændringerne af epidemiloven den 12. marts og den 4. april 2020 og deraf afledt regeludstedelse samt beslutninger om midlertidig lukning af de danske grænser, i kapitel 11 testkapacitet, -aktivitet og -strategi, og i kapitel 14 økonomiske hjælpepakker. Kapitel 12 og 13 rummer mere tværgående analyser af udvalgte retlige problemstillinger og covid-19-indsatsens påvirkning af sundhedsvæsenet. Rapportens kapitel 15 belyser samspillet mellem Folketinget og regeringen. I kapitel 16 sammenholdes hovedlinjerne i den danske covid-19-håndtering med håndteringen i Norge, Sverige og Tyskland, der er nærmere beskrevet i bilag 3-5 til rapporten. Kapitel 17 og 18 indeholder udredningsgruppens vurderinger af covid-19-håndteringen samt anbefalinger og forslag.

Det er overordnet udvalgets opfattelse, at rapporten som et samlet hele udgør et væsentligt bidrag til at forstå og vurdere håndteringen af covid-19 i foråret 2020. Udvalget peger i den forbindelse på, at det er værdifuldt, at udredningen indeholder en udførlig beskrivelse af forløbet og analyser af de centrale beslutninger, der blev truffet, sammenholdt med en beskrivelse af den viden, der var tilgængelig på det pågældende tidspunkt, og de særlige forhold, herunder især tidspresset, hvorunder beslutningerne blev truffet. Det er herved lykkedes at give et nuanceret billede af håndteringen af covid-19, der både kortlægger håndteringens styrker og svagheder.

Udvalget anerkender, at det har været nødvendigt for udredningsgruppen at foretage en tilskæring af udredningen, der indebærer, at ikke alle relevante spørgsmål er behandlet. Henset til udredningens formål og tidsramme finder udvalget dog, at der er fundet en hensigtsmæssig balance mellem de overordnede linjer for håndteringen og mere tilbundsående analyser af særlige forhold.

Udredningens grundlag

Udredningen er gennemført på et skriftligt grundlag, der navnlig er baseret på dokumenter udleveret af de for covid-19-håndteringen mest centrale myndigheder.

Udredningsgruppen beskriver i rapportens kapitel 5 om udredningens form, afgrænsning og kildegrundlag, at udredningsgruppen er opmærksom på, at de udleverede dokumenter ikke nødvendigvis dækker alle enkeltheder i forløbet, og anfører selv forskellige grunde hertil. Udredningsgruppen peger endvidere flere steder i rapporten på konkrete problemstillinger, som det ikke har været muligt for udredningsgruppen at belyse fuldt ud på det foreliggende skriftlige grundlag. I rapporten, side 224, anfører udredningsgruppen f.eks.:

»Det har på det udleverede, skriftlige grundlag ikke været muligt for udredningsgruppen at identificere, præcis hvilke faktorer der udløser, at den delvise nedlukning iværksættes den 11. marts, men det er i dette kapitel vist, at i hvert fald Statsministeriet med departementschefen i spidsen den 10. marts vurderer, at der er behov for vidtrækkende og øjeblikkelige tiltag.«

Udvalget noterer sig, at udredningsgruppen i rapporten bemærker, at gruppen er blevet mødt med velvilje i forhold til udlevering af materiale, og at der intet sted i rapporten er anført nogen form for kritik af myndighedernes samarbejde med udredningsgruppen. Udvalget bemærker, at der siden offentliggørelsen af udredningen har været rejst en diskussion om, hvorvidt udredningsgruppen har fået alt relevant materiale stillet til rådighed, herunder sms-beskeder fra centrale aktører. Udredningsgruppen forholder sig ikke specifikt til dette spørgsmål, men anfører i rapporten, side 119, som en af grundene til, at kildegrundlaget for udredningen muligvis ikke har været fuldstændigt:

»For det første er det i ethvert beslutningsforløb sådan, at en del overvejelser forud for beslutningen ikke er dokumenteret skriftligt, men indgår i en mundtlig drøftelse mellem de involverede. I et tidsmæssigt presset forløb som det, der er genstand for udredningsgruppens granskning, har ministerier og styrelser m.v. gjort opmærksom på, at dette var tilfældet i endnu højere grad end normalt.«

Udvalget skal i tilknytning hertil bemærke, at myndighedernes journaliserings- og notatpligt efter omstændighederne også omfatter mundtlige drøftelser og sms-beskeder, og udvalget fremhæver i forlængelse heraf vigtigheden af, at myndighederne også i tidsmæssigt pressede situationer iagttager de krav, der gælder for at kunne dokumentere væsentlige sagsskridt m.v. Udvalget bemærker i den forbindelse særskilt i relation til ministres særlige rådgivere, at de indgår som en del af ministeriernes embedsværk, og at de i det væsentlige er underlagt de samme regler, som gælder for øvrige embedsmænd i relation til journaliserings- og notatpligt.

Det følger klart af Udvalget for Forretningsordenens beretning nr. 4 af 23. juni 2020, at det ikke er formålet med udredningen at placere et politisk eller retligt ansvar, hverken over for embedsmænd eller politikere. Udredningsgruppen har været fuldt opmærksom på dette forhold, men peger samtidig på, at en udredning, der kortlægger myndighedernes rådgivning m.v., indebærer, at enkeltpersoners rolle i et vist omfang bliver trukket frem. Udredningsgruppen anfører bl.a. herom i rapporten, side 115:

»I overensstemmelse med opdraget fra Udvalget for Forretningsordenen er udredningsgruppens opgave at kortlægge og vurdere den måde, regeringen og myndighederne valgte at håndtere covid-19-forløbet på hen over vinteren og foråret 2020. Det indgår således ikke i opgaven at vurdere enkeltpersoners rolle i forløbet. Rapportens fokus er rettet mod de roller, som er defineret i de enkelte ministeriers og styrelser organisation, og de institutionelle relationer, som forbinder ministre og embedsmænd med hinanden inden for og på tværs af de forskellige myndigheder. Det er her sådan, at nogle ministre og embedsmænd er tildelt en så central rolle, at de uundgåeligt figurerer stærkt og tydeligt i fremstillingen. Disse få og identificerbare enkeltpersoner er i nogle sammenhænge nævnt ved navn i rapporten.«

Udvalget er opmærksomt på de problemstillinger, der kan være forbundet med, at visse embedsmænds rolle bliver trukket frem, men finder, at det er uundgåeligt, at en udredning som den foreliggende kortlægger den faglige rådgivning, som regeringen modtager fra embedsværket, og at udredningen herunder også belyser de forskelle, der naturligt kan være mellem forskellige myndigheders og dermed embedsmænds rådgivning. Omvendt er det væsentligt, at en sådan kortlægning så vidt muligt ikke bliver personfokuseret på bestemte embedsmænd. Udvalget bemærker i den forbindelse, at udredningsgruppen samlet set har fundet en hensigtsmæssig balance i beskrivelsen og dokumentationen af den faglige rådgivning og den rolle, som bestemte ledende embedsmænd i den sammenhæng har haft.

Et mindretal i udvalget (KF, DF og NB) tiltrådt af ALT finder, at sms'er burde have været medtaget i udredningens dokumentationsmateriale, henset til at en række af de beslutninger, som regeringen har truffet i den pågældende periode, har været foretaget i et tidsmæssigt presset forløb, hvor det har været naturligt at anvende sms'er i et stort omfang.

Udredningens anbefalinger og forslag

Udredningsgruppens vurderinger samt anbefalinger og forslag er behandlet i rapportens kapitel 17 og 18 og inddelt i fem kategorier: sundhedsfaglig rådgivning, administrativ organisering, retlige aspekter, påvirkning af sundheds- og sygehusvæsenet og samspillet mellem regeringen og Folketinget.

Udvalget anser det generelt for værdifuldt, at udredningsgruppens vurderinger i kapitel 17 tager afsæt i en realistisk forståelse af de forhold og udfordringer, herunder tidsmæssige, som var kendetegnende for myndighedernes håndtering, og at anbefalingerne og forslagene i kapitel 18 bygger på tydeligt angivne forudsætninger, herunder ikke mindst, at de foreslåede tiltag skal være enkle og realiserbare.

Udvalget skal i det følgende knytte få bemærkninger til udredningens enkelte anbefalinger og forslag. Det bemærkes i den sammenhæng, at udvalget har stor forståelse for de vanskelige forhold, hvorunder regeringen og myndighederne har skullet agere, og at udvalgets bemærkninger skal forstås i lyset heraf. Det bemærkes endvidere, at en nærmere stillingtagen til forslagene bør ske under inddragelse af de erfaringer, der kan drages på baggrund af den senere håndtering af covid-19, der på flere måder adskiller sig fra den del af håndteringen, som er belyst gennem udredningen. Ligeledes bør en nærmere stillingtagen tage afsæt i de initiativer, der er gennemført efterfølgende, herunder navnlig med vedtagelsen den 23. februar 2021 af en ny epidemilov.

Den sundhedsfaglige rådgivning om covid-19

1) Etablering af et permanent råd for iværksættelse af epidemi- og pandemiltag:

Udredningsgruppen foreslår, at der etableres et permanent råd for iværksættelse af epidemi- og pandemiltag. Denne anbefaling fulgtes der dog efter udredningsgruppens opfattelse op på med nedsættelsen af Epidemikommissionen, der indgik som en del af den politiske aftale af 18. december 2020, og hvis nedsættelse og opgaver m.v. nu følger af kapitel 3 i epidemiloven. Aftalen om epidemikommissionen retter ifølge udredningsgruppen op på en af de svagheder, som udredningsgruppen peger på, i forhold til at der ikke tidligere eksisterede en formaliseret procedure for inddragelse af ekstern sagkundskab i rådgivningen.

Udvalget noterer sig, at der med epidemiloven er fulgt op på anbefalingen.

Et mindretal i udvalget (V, KF, DF og NB) tiltrådt af ALT finder, at Epidemikommissionen med den valgte sammensætning har en stærk repræsentation af ministeriernes departementer. Denne sammensæt-

ning falder ikke i tråd med Epidemikommissionens status som en uafhængig kollegial myndighed under Sundhedsministeriet. Samtidig er der i Epidemikommissionen ikke sikret en fast repræsentation af sundhedsvidenskabelig ekspertise fra hospitalerne og/eller universiteterne. For at sikre, at beslutninger om håndteringen af alment farlige og samfundskritiske sygdomme hviler på det bedst mulige sundhedsvidenskabelige grundlag, er det hensigtsmæssigt at ændre sammensætningen af Epidemikommissionen, således at den har to medlemmer med sundhedsvidenskabelig ekspertise fra hospitalerne og/eller universiteterne.

Et andet mindretal i udvalget (RV, EL og FG) ser frem til en kommende evaluering af anvendelsen af epidemiloven for derefter at vurdere, om Epidemikommissionen udfylder den rolle som permanent råd for iværksættelse af epidemi- og pandemiltag, der efterspørges i udredningen, herunder om sammensætningen af Epidemikommissionen skal ændres ved at inddrage eksterne eksperter som en fast del af arbejdet.

2) Etablering af et eksternt sundhedsfagligt rådgivningspanel:

Udredningsgruppen anbefaler, at der etableres et eksternt sundhedsfagligt rådgivningspanel svarende til den faglige covid-19-arbejdsgruppe, som Sundhedsstyrelsen nedsatte den 10. marts 2020. Udredningsgruppen peger på, at et sådant rådgivningspanel vil kunne understøtte den faglige rådgivning fra Epidemikommissionen og sundhedsmyndighederne. Rådgivningspanelet bør få et udtrykkeligt kommissorium, der fastlægger dets opgaver og bestemmer, hvornår det skal inddrages i rådgivning af myndighederne. Sammensætningen af panelet bør først endelig bestemmes, når sundhedsberedskabet varsler, at en epidemisk eller pandemisk trussel udgør en konkret fare, som man må forberede sig på, således at panelet kan sammensættes med den specialiserede ekspertise, som den konkrete situation tilsiger.

Et mindretal i udvalget (V, KF, DF og NB) tiltrådt af LA tilslutter sig udredningsgruppens anbefaling og understreger i den forbindelse vigtigheden af, at myndighederne generelt inddrager relevant sagkundskab i bred forstand til at kunne optimere håndteringen af en epidemi. Mindretallet noterer sig i den sammenhæng, at der i epidemilovens § 7, stk. 3, er givet Epidemikommissionen adgang til at invitere andre personer til at deltage i møder, herunder repræsentanter for andre myndigheder, andre særligt sagkyndige og interesseorganisationer.

Et andet mindretal i udvalget (S og SF) understreger vigtigheden af, at myndighederne generelt inddrager relevant sagkundskab i bred forstand til at kunne optimere håndteringen af en epidemi. Mindretallet bemærker i den forbindelse, at der med epidemilovens § 7, stk. 3, er givet Epidemikommissionen adgang til at invitere andre personer til at deltage i møder, herunder repræsentanter for andre myndigheder, andre særligt sagkyndige og interesseorganisationer. Mindretallet noterer sig udredningsgruppens konkrete anbefaling om et eksternt sundhedsfagligt rådgivningspanel, der efter mindretallets opfattelse vil kunne være en blandt flere egnede måder at styrke den faglige rådgivning på. Mindretallet henstiller til, at regeringen overvejer anbefalingerne i indretningen af en fremtidig krisestyring.

Et tredje mindretal i udvalget (RV, EL og FG) finder det afgørende, at den relevante faglige ekspertise inddrages i epidemihåndteringen. Mindretallet understreger herunder vigtigheden af, at Epidemikommissionen i langt højere grad benytter sig af muligheden for at inddrage eksterne sagkyndige i deres arbejde, end tilfældet har været indtil nu. Mindretallet noterer sig dog også, at Epidemikommissionen ikke udfylder den rolle, der efterlyses i udredningen, og finder det derfor vigtigt, at man formaliserer det arbejde, der har eksisteret som ad hoc-grupper under covid-19-pandemien. Det bør overvejes, om dette rådgivningspanel skal placeres under eksempelvis Sundhedsstyrelsen eller Statens Serum Institut, men panelet bør primært besættes af uafhængige eksperter med relevant viden.

3) Sikring af åbenhed om den sundhedsfaglige rådgivning af regeringen i krisesituationer:

Udredningsgruppen peger på vigtigheden af åbenhed om beslutningsgrundlag og beslutningsprocesser, når regeringen og myndighederne i en krisesituation skal håndtere sundhedsmæssige risici præget af stor usikkerhed, og som forudsætter hurtig indgriben. Udredningsgruppen foreslår på den baggrund, at der indføres regler om udvidet adgang til aktindsigt i oplysninger på epidemiområdet svarende til de særlige regler om offentlighed på miljøområdet.

Et flertal i udvalget (S, V, KF og NB) tiltrådt af LA noterer sig, at udredningsgruppen konkret peger på at indføre regler om aktindsigt på epidemiområdet svarende til, hvad der gælder for aktindsigt i miljøoplysninger. Flertallet bemærker i den forbindelse, at udredningen ikke indeholder en behandling af de eksisterende muligheder for aktindsigt i oplysninger på epidemiområdet efter offentlighedsloven eller en beskrivelse af, på hvilken måde reglerne i lov om aktindsigt i miljøoplysninger adskiller sig fra offentlighedslovens. Flertallet finder, at en nærmere stillingtagen til den konkrete anbefaling på dette punkt må bero på politiske overvejelser, og henviser i den forbindelse til de igangværende drøftelser, som justitsministeren har indkaldt til.

Et mindretal i udvalget (SF og DF) tilslutter sig anbefalingen, hvor udredningsgruppen foreslår, at der indføres regler om udvidet adgang til aktindsigt i oplysninger på epidemiområdet svarende til de særlige regler om offentlighed på miljøområdet.

Et andet mindretal i udvalget (RV, EL og FG) deler til fulde udredningsgruppens bemærkninger om, at åbenhed omkring beslutningsgrundlaget er helt afgørende. I sager af afgørende betydning, hvilket epidemihåndtering må siges at være, er det vigtigt, at der er klarhed omkring de faglige anbefalinger, som de politiske beslutninger hviler på. Derfor mener mindretallet, at der skal sikres mere transparens omkring indstillinger fra Epidemikommissionen til Epidemiudvalget, således at der skabes klarhed omkring nuancer, uenigheder og afvejsninger af forskellige hensyn. Mindretallet tilslutter sig også udredningsgruppens anbefaling om udvidet adgang til aktindsigt i oplysninger på epidemiområdet.

Covid-19-håndteringens administrative organisering

1) Sikring af balancen mellem decentrale ressortmyndigheder og central koordination:

Udredningsgruppen fremhæver styrker og svagheder i den centrale rolle som Statsministeriet spillede i håndteringen af covid-19 i vinteren og foråret 2020. Konkret fremhæver udredningsgruppen, at Statsministeriet bidrog positivt til, at den danske regering tidligt og hurtigt var beredt til at træffe foranstaltninger mod covid-19, da sygdommen blev konstateret i Danmark, men at det trak ministeriets begrænsede ressourcer ind i løsning af opgaver, der ellers ligger hos fagministerierne. Dette var efter udredningsgruppens opfattelse ikke fuldt ud i overensstemmelse med det sektoransvarsprincip, der ellers gælder for kriseberedskab og -styring i Danmark. Udredningsgruppen anbefaler på baggrund heraf og henset til risikoen for fejl og flaskehalse i krisestyringsprocessen, at Statsministeriet i fremtidig krisestyring finder tilbage til rollen som initiativtager og politisk-administrativt center for procesovervågning på statsministerens og regeringens vegne.

Et mindretal i udvalget (V, KF, DF og NB) tiltrådt af LA og ALT finder, at udredningsgruppen har foretaget en meget afbalanceret kortlægning af Statsministeriets rolle i håndteringen af covid-19, og henstiller til, at regeringen nøje overvejer, hvordan den indretter en fremtidig krisestyring, der fastholder de fremhævede styrker og imødegår svaghederne.

Mindretallet er samtidig af den opfattelse, at regeringens håndtering i forbindelse med nedlukningen af landet har været præget af en meget kraftig topstyring fra Statsministeriet, og at Statsministeriet endvidere har haft svært ved at slippe denne styring igen efterfølgende. Som det også konkluderes i rapporten, er der fordele, men også store ulemper ved en så central styring, hvor det bl.a. risikeres, at fagligheden ikke inddrages tidnok eller tilsidesættes, hvilket i sidste ende skaber dårligere beslutningsgrundlag og dermed beslutninger. Man noterer sig samtidig i rapporten, at erfaringer fra Tyskland og Norge ikke har indikeret, at en mere decentral håndtering fører til en mindre effektiv håndtering. Mindretallet ønsker derfor, at der i stedet arbejdes mere decentralt og med en mere inddragende ledelse og styring, hvor der sikres både en bedre og tidligere inddragelse af relevante myndigheder og de forskellige forvaltningsniveauer. I en alvorlig krise, hvor der er mangel på viden, og hvor der er store usikkerheder, kan fejl minimeres med åbenhed og inddragelse i beslutningsprocessen samt klarhed over, hvad der er fagligt indstillet og politisk besluttet.

Mindretallet udtrykker samtidig kritik af, at det både på politisk niveau og fra offentlighedens side har været vanskeligt at få indsigt i, hvad der har været drevet af faglige anbefalinger, og hvad der har været politiske beslutninger. Mindretallet havde ønsket, at regeringen i højere grad havde kommunikeret tydeligere herom. Et eksempel på dette er, da statsministeren på pressemødet den 11. marts 2020 ikke formår at kommunikere, at der ikke er fuld opbakning fra sundhedsmyndighedernes side til en så stor nedlukning, som statsministeren igangsætter, herunder i forhold til børn, hvis smittespredning myndighederne ikke vurderede at stå mål med nedlukningens udstrækning.

Et andet mindretal i udvalget (S og SF) henstiller til, at regeringen overvejer, hvordan den indretter en fremtidig krisestyring, der fastholder de fremhævede styrker og imødegår svaghederne.

Et tredje mindretal i udvalget (RV, EL og FG) deler udredningsgruppens vurdering af såvel fordele som ulemper ved den meget centrale styring fra Statsministeriet. Mindretallet er dog enig i, at de beskrevne risici er så store, at man i fremtiden bør have en krisestyring, der i langt højere grad inddrager og uddelegerer til de relevante ressortministerier og styrelser. Særlig noterer mindretallet sig den risiko, der er for flaskehalse, fejl og forsinkelser ved at detailstyre en kompleks krise fra et enkelt ministerium.

2) Sektoransvarsprincippet og NOST's rolle i krisestyningen:

Udredningen indeholder en grundig analyse af den rolle, som Den Nationale Operative Stab (NOST) og den til brug for håndteringen af covid-19 etablerede enhed NOST+ spillede i samspil med andre myndigheder og enheder. Udredningsgruppen foreslår, at man justerer organiseringen af NOST, således at NOST med NOST+ i fremtiden kan koncentrere sig om samordningen af den operative planlægning og indsats, mens politikkoordinationen bør foregå i et andet regi som f.eks. AC-gruppen, der blev nedsat i forbindelse med håndteringen af covid-19, eller bestemte fagministerier. Udredningsgruppen foreslår samtidig, at man med henblik på den fremtidige indretning af NOST nøje overvejer, hvordan samspillet skal være mellem en snæver og handlekraftig NOST+-enhed og den generelle NOST-organisation.

Et flertal i udvalget (S, V, SF, RV, EL, KF, DF, NB og FG) tiltrådt af LA tilslutter sig udredningsgruppens anbefaling og understreger i den forbindelse vigtigheden af, at kriseorganiseringen indrettes på en måde, der tager højde for de udfordringer, som udredningsgruppen peger på i forhold til bl.a. overlappende samordningsprocedurer og bestillinger, der unødigt lægger beslag på de relevante myndigheders ressourcer.

3) Kvalitetssikring af den økonomisk-politiske styring i en krisesituation:

Udredningsgruppen foreslår, inspireret af erfaringer fra Norge, at Finansministeriet nedsætter et fagøkonomisk rådgivningspanel, som skal aktiveres i en situation, hvor en epidemi eller pandemi igen truer med at ramme landet. Den skal givet de stramme tidsfrister ikke inddrages i den direkte politiske rådgivning af regeringen, men den skal parallelt med den politiske beslutningsproces i en offentligt tilgængelig rapport vurdere de besluttede og aftalte økonomisk-politiske krisetiltag.

Et flertal i udvalget (S, SF, RV, EL og FG) henstiller til, at regeringen overvejer anbefalingerne vedrørende økonomisk-politisk styring i indretningen af en fremtidig krisestyring.

Et mindretal i udvalget (V, KF, DF og NB) tiltrådt af LA tilslutter sig udredningsgruppens anbefaling og bemærker i den sammenhæng, at en sundhedskrise opstået som følge af en pandemi uundgåeligt også vil have karakter af en økonomisk krise, og at behovet for uafhængig rådgivning derfor i lige så høj grad gør sig gældende på det økonomiske område som på sundhedsområdet.

4) Inddragelse af organisationer og civilsamfund:

Udredningsgruppen peger på, at der, uanset at hastelovgivning, herunder i form af bekendtgørelser, kan være velbegrundet, vil være et kvalitetstab og et demokratisk legitimitetstab ved lovgivning, der gennemføres uden iagttagelse af almindelige høringsprocedurer. Udredningsgruppen noterer sig, at den politiske aftale om epidemiloven af 18. december 2020 forudsætter, »at bekendtgørelser, der udstedes i medfør af epidemiloven, sendes i høring i videst muligt omfang«, og peger i øvrigt på solnedgangsklausuler som en måde, der kan moderere betænkelighederne ved hastelovgivning.

Udvalget er opmærksomt på de udfordringer ved hastelovgivning, som bl.a. har været anvendt i forbindelse med covid-19. Udvalget bemærker i forlængelse heraf, at udvalget på baggrund af en indstilling fra et af udvalget nedsat underudvalg har afgivet beretning nr. 15 af 24. marts 2021 om hastebehandling af regeringens lovforslag.

Et mindretal i udvalget (RV, EL og FG) deler udredningsgruppens bekymring. En sundhedskrise må ikke blive en demokratikrise, og derfor skal hastelovgivning og udpræget brug af bekendtgørelser minimeres. Mindretallet noterer sig, at begrænset høring og inddragelse er bedre end ingen inddragelse, hvilket bør være minimum ved hastelove. Endvidere er mindretallet enig i, at solnedgangsklausuler og automatiske evalueringer af anvendelsen kan mindske de negative konsekvenser.

Covid-19-håndteringens retlige aspekter

1) Retlig kvalitetssikring af indgreb over for borgere og virksomheder:

Udredningsgruppen kortlægger en række retlige problemstillinger i relation til de vidtgående indgreb mod borgere og virksomheder, der er indført som led i covid-19-håndteringen. Udredningsgruppen noterer sig dog, at en række af disse problemstillinger med den politiske aftale om epidemiloven af 18. december 2020 og på anden vis er blevet adresseret. Udredningsgruppen foreslår dog i lighed med anbefalinger om sundhedsfaglig og økonomisk rådgivning, at der tillige etableres en faglig rådgivningsgruppe bestående af jurister fra advokatbranchen, tænketanke, organisationer og universiteterne.

Et mindretal i udvalget (V, KF, DF og NB) tiltrådt af LA og ALT ser med alvor på udredningsgruppens kortlægning af de retlige problemstillinger, herunder i relation til indgreb i frihedsrettigheder og den

mangel på retssikkerhed, der i flere tilfælde har kendetegnet disse indgreb. Mindretallet noterer sig, at udredningsgruppen peger på, at der med den politiske aftale af 18. december 2020, som nu er udmøntet i epidemiloven, er sket forbedringer, men tilslutter sig udredningsgruppens forslag om en faglig rådgivningsgruppe, der kan bidrage til en yderligere retlig kvalitetssikring af indgreb over for borgere og virksomheder.

Mindretallet er samtidig af den opfattelse, at der i forbindelse med vedtagelsen af epidemiloven blev givet for vidtgående beføjelser til regeringen og myndighederne. Samtidig var der for lidt fokus på retssikkerhed og lovlighed i de meget vidtgående beslutninger, der blev truffet. Mindretallets opfattelse er derfor, at Folketinget, herunder mindretallet selv, ved epidemiens start gav regeringen for vidtgående magtbeføjelser i forbindelse med vedtagelsen af epidemiloven og havde for lidt fokus på retssikkerhed og lovlighed.

Et andet mindretal i udvalget (S og SF) henstiller til, at regeringen overvejer anbefalingerne vedrørende retlig kvalitetssikring i indretningen af en fremtidig krisestyring.

Et tredje mindretal i udvalget (RV, EL og FG) deler udredningsgruppens bekymringer omkring de retlige problemstillinger, der kortlægges i epidemiens første fase. Mindretallet noterer sig også, at den politiske aftale af 18. december 2020, som nu er udmøntet i den gældende epidemilov, har lavet væsentlige forbedringer på området. Mindretallet ser frem til den evaluering af epidemilovens anvendelse, der allerede er aftalt, og som kan danne grundlag for eventuelle tilpasninger af epidemiloven, hvis der peges på yderligere problemer.

Covid-19-håndteringens påvirkning af sundheds- og sygehusvæsenet

1) Etablering af en procedure for inddragelse af regionerne og sygehusene:

Udredningsgruppen peger på, at der er behov for, at regionerne og de enkelte sygehuse, som er i besiddelse af den præcise kapacitets- og driftsinformation, bliver tæt og systematisk inddraget i den konkrete prioritering af kapaciteten i sundheds- og sygehusvæsenet, hvilket ikke i tilstrækkelig grad var tilfældet i foråret 2020. Udredningsgruppen foreslår derfor, at der etableres en forud fastlagt procedure, f.eks. i form af lynhøring af regionerne, relevante sygehuse og i særdeleshed ledelsen af de særlig relevante specialer.

Et mindretal i udvalget (V, KF, DF og NB) tiltrådt af LA og ALT tilslutter sig udredningsgruppens anbefaling og understreger i den forbindelse vigtigheden af, at de i sagens natur vanskelige, men nødvendige prioriteringer, der foretages under en epidemi som covid-19, altid sker på et så fuldstændigt oplyst grundlag som muligt og med inddragelse af alle relevante aktører.

Mindretallet er samtidig af den opfattelse, at der fra regeringens side har været et for entydigt fokus på covid-19 og håndteringen af konsekvenser heraf. Som det også konkluderes i rapporten, er det mindretallets opfattelse, at der har været et mangelfuldt fokus på sygdom, der ikke relaterer sig til covid-19. Mindretallet noterer sig, at der eksempelvis har været et lavere antal screeninger for brystkræft under pandemien, ligesom der har været et lavere antal kræftdiagnoser i perioden. Derudover har der ikke været den fornødne fleksible planlægning af kapacitet og omprioriteringer, som har gjort det muligt at opjustere og nedjustere antallet af medicinske og intensive sengepladser afhængigt af behovet. Konsekvenserne i tabte leveår og menneskeliv kan vise sig at være betydelige. Mindretallet noterer sig samtidig, at regeringens håndtering af covid-19 har haft et alt for begrænset fokus på danskernes mentale sundhed, og især mange unge og ældre har været påvirket psykisk i særlig høj grad under nedlukningen.

Et andet mindretal i udvalget (S og SF) henstiller til, at regeringen overvejer anbefalingerne vedrørende inddragelse af regioner og sygehuse i indretningen af en fremtidig krisestyring.

Et tredje mindretal i udvalget (RV, EL og FG) er enig med udredningsgruppen i, at man bør inddrage regioner og andre relevante aktører tæt i planlægningen af epidemihåndteringen. Mindretallet noterer sig, at Danmark samlet set har klaret sig godt igennem krisen målt på samlet overdødelighed, men at man eksplicit bør lære af de erfaringer, man har gjort sig siden epidemiens start, så organiseringen under en ny epidemi sker på et oplyst og mere velforberedt grundlag, og herunder sikre, at der er tilstrækkelig kapacitet i sundhedsvæsenet til at kunne håndtere en eventuel epidemi.

2) Nedsættelse af et eksternt panel, som løbende følger sundhedsvæsenets drift, når det er udsat for ekstraordinære belastninger:

Udredningsgruppen peger på, at det var et alvorligt problem i forhold til sygehusene i foråret 2020, at der manglede en løbende opdatering af prognoserne for belastningen af sygehusene. Udredningsgruppen foreslår på den baggrund, at der som led i sundhedsberedskabet oprettes et eksternt panel, som løbende overvåger udviklingen i belastningen af sygehusene og sundhedsvæsenet i øvrigt. Panelet skal bestå af personer med sundhedsfaglig, administrativ og sundhedsøkonomisk indsigt.

Udvalget deler grundlæggende udredningsgruppens opfattelse af vigtigheden af en løbende opdatering af prognoserne for belastning af sygehusene under en epidemi og noterer sig i den sammenhæng, at udredningsgruppen konkret foreslår et eksternt panel nedsat til at overvåge belastningen. Et sådant panel kan efter udvalgets opfattelse være en blandt flere egnede måder at gennemføre anbefalingen på. Udvalget henstiller derfor til, at regeringen overvejer anbefalingerne i indretningen af en fremtidig krisestyring.

Et mindretal i udvalget (V, KF, DF og NB) tiltrådt af LA henviser samtidig til mindretallets bemærkninger under »1) Etablering af en procedure for inddragelse af regionerne og sygehusene«.

Et andet mindretal i udvalget (RV, EL og FG) noterer sig, at epidemien har vist svagheder i den måde, data registreres på i vores sundhedsvæsen, som man bør udbedre, så det bliver muligt effektivt at overvåge real time-data.

3) Åbenhed og offentlighed om følsomhedsantagelser og -analyser i forhold til den forventede belastning af sundhedsvæsenet:

Udredningsgruppen har kortlagt, hvorledes tiltagene over for sygehusene var baseret på antagelser, som var ganske ekstreme i deres forventninger til belastningen. Udredningsgruppen foreslår på den baggrund, at der sikres fuld offentlighed om de følsomhedsanalyser, som er foretaget forud for politiske og administrative beslutninger om prioriteringen af kapaciteten på sygehusene under kriseforløbet.

Et mindretal i udvalget (V, KF, DF og NB) tiltrådt af LA og ALT tilslutter sig udredningsgruppens understregning af vigtigheden af åbenhed og transparens om myndighedernes beslutningsgrundlag, hvilket også gælder for følsomhedsanalyser og andre beregninger, der ligger til grund for politiske og administrative beslutninger om prioritering af kapaciteten på sygehusene under en epidemi eller anden sundhedskrise.

Mindretallet udtrykker samtidig kritik af regeringens manglende kommunikation om usikkerhederne i regeringens beregninger og prognoser for pandemiens udvikling. Regeringen har efter mindretallets opfattelse igennem covid-19-krisen ageret ud fra et ekstremt forsigtighedsprincip, hvor der for ofte er truffet beslutninger ud fra et worst case-scenario. Det er mindretallets opfattelse, at regeringen ikke i tilstrækkelig grad har kommunikeret usikkerheden ved de foreliggende beregninger og prognoser, og mindretallet havde ønsket, at myndighederne og regeringen havde kommunikeret mere direkte omkring usikkerhederne i tallene, både hvad angår smittede og indlæggelser, og at de byggede på et worst

case-scenario. Med den viden, vi har i dag, er det mindretallets opfattelse, at regeringen i en række tilfælde ser ud til at have ageret unødigt restriktivt med store menneskelige og økonomiske omkostninger til følge. Eksempler på dette er lukningen af privathospitalerne i foråret 2020, hjemsendelsen af ansatte fra TV 2 og DR, som de facto begrænsede pressefriheden, den unødvendige nedlukning af syv kommuner i Nordjylland i efteråret 2020 og hasteafgivningen af minkerhvervet i Danmark. Det er mindretallets opfattelse, at denne restriktive ageren kunne have været afværget, hvis regeringen havde kommunikeret mere åbent om risiciene.

Et andet mindretal i udvalget (S og SF) henstiller til, at regeringen overvejer anbefalingerne vedrørende inddragelse af regioner og sygehuse i indretningen af en fremtidig krisestyring.

Et tredje mindretal i udvalget (RV, EL og FG) deler udredningsgruppens opfordring til åbenhed og transparens omkring data og modeller, der ligger til grund for de vedtagne beslutninger. Epidemien har vist, at deling af data er en styrke for epidemihåndteringen både nationalt og internationalt, og mindretallet opfordrer derfor regeringen til, at man sikrer bedre arbejdsgange for datadeling hos styrelserne. Mindretallet bemærker endvidere, at modellering af komplekse data, som det har været tilfældet under epidemien, vil medføre store usikkerheder over tid, hvilket kan være svært at kommunikere. Mindretallet bemærker, at de faglige eksperter har været klare i deres kommunikation af usikkerheder, men at det politisk kan være svært at forklare, hvilket blot taler for mere åbenhed om data, modeller og beslutningsgrundlag.

Samspelet mellem Folketinget og regeringen under covid-19-krisen

Udredningsgruppen fremkommer ikke med nogen anbefalinger eller forslag vedrørende samspelet mellem Folketinget og regeringen, idet udredningsgruppen henviser til, at en række af de problemstillinger, som udredningsgruppen har berørt, efter udredningsgruppens opfattelse er adresseret på en relevant måde i den politiske aftale af 18. december 2020 om en ny epidemilov.

Udvalget noterer sig, at epidemiloven indeholder en væsentlig styrkelse af Folketingets rolle i håndtering af en epidemi.

Udredningens tilrettelæggelse og parlamentariske forankring

Udredningsgruppen blev betjent af et sekretariat under ledelse af folketingssekretær og vicedirektør Torben Jensen. Sekretariatet bestod af medarbejdere fra Folketingets Administration samt professor, ph.d. Peter Bjerre Mortensen, Aarhus Universitet. Videre blev der ydet bistand fra andre enheder af Folketingets Administration, herunder i forhold til it, økonomi m.v.

Det er udvalgets opfattelse, der er bestyrket af udtalelser fra udredningsgruppens formand, at sekretariatet har ydet en væsentlig indsats og dermed været en stærkt medvirkende faktor til, at udredningsgruppen har kunnet afslutte udredningen til tiden og på tilfredsstillende vis. Folketingets Administration har ikke tidligere leveret sekretariatsbistand til en parlamentarisk forankret undersøgelse af denne karakter. Udvalget finder, at det, under forudsætning af at der allokeres de fornødne ressourcer hertil, er oplagt også ved fremtidige undersøgelser at inddrage Folketingets Administration i opgaveløsningen.

Det blev i beretning nr. 4 af 23. juni 2020 forudsat, at underudvalget ville følge udredningsarbejdet tæt og således fungere som følgegruppe for udredningen, herunder varetage dialogen med forskerne bag udredningen og søge at sikre, at arbejdet blev fremmet hurtigst muligt.

Underudvalget blev på baggrund heraf på møder den 16. september og den 18. november 2020 af udredningsgruppens formand orienteret om status for udredningsarbejdet og havde mulighed for at stille spørgsmål til arbejdet.

Det er udvalgets opfattelse, at denne dialog mellem underudvalget og udredningsgruppens formand har været særdeles værdifuld for fremdriften og tilrettelæggelsen af udredningen.

Offentliggørelsen af udredningen

Udredningsgruppen afleverede ved gruppens formand rapporten på et møde den 29. januar 2021 kl. 10.00-11.00 i Udvalget for Forretningsordenen, hvor underudvalgets medlemmer tillige var inviteret. På tidspunktet for mødets begyndelse blev rapporten udleveret til de myndigheder, som har bidraget med materiale til udredningen. Rapporten blev offentliggjort kl. 11.00 på Folketingets hjemmeside.

Udvalget finder overordnet, at afleveringen af rapporten til udvalget og underudvalget foregik på en hensigtsmæssig måde, der sikrede mulighed for, at udvalget og underudvalget kunne få en overordnet præsentation af rapportens væsentligste konklusioner med mulighed for at stille spørgsmål før offentliggørelsen. Udvalget finder videre, at den offentlige høring var vellykket og udgjorde et godt videre afsæt for den offentlige debat om udredningen. Udvalget finder endelig, at det var hensigtsmæssigt, at høringen blev gennemført kort efter offentliggørelsen, men at der dog med fordel kunne have været afsat et par ekstra timer inden høringen, hvor ikke mindst medlemmer af Folketingets øvrige udvalg, der ikke deltog i den indledende præsentation, kunne sætte sig ind i rapporten.

Udredningen om håndteringen af covid-19 i foråret 2020 er den første af sin art iværksat af Folketinget, hvorfor det forekommer særlig relevant at samle op på erfaringerne med undersøgelsesformen. Det gælder navnlig, i lyset af at Udvalget for Forretningsordenen i beretning nr. 3 af 21. december 2020 om etablering af en undersøgelsesform med særlig parlamentarisk forankring angiver faglige ekspertudredninger som en undersøgelsesform, der fremover vil kunne anvendes til navnlig at udrede forhold, som forudsætter en særlig, overvejende ikkejuridisk ekspertviden. Undersøgelsesformen bør ifølge beretningen primært anvendes til at opnå klarhed over institutionelle forhold i forbindelse med hændelsesforløb frem for enkeltpersoners handlinger og udeladelser. Kommissoriet for en udredning bør ikke indebære, at der skal foretages ansvarsvurderinger.

Udvalget bemærker generelt på baggrund af erfaringerne med udredningen om håndteringen af covid-19, at undersøgelsesformen har vist sig særlig værdifuld i forhold til på kort tid at få afdækket et tidsafgrænset og kompliceret hændelsesforløb som håndteringen af covid-19 i foråret 2020. I det konkrete tilfælde er det således lykkedes at foretage en kortlægning af de væsentligste beslutninger truffet af regeringen i delvist samspil med Folketinget og det faglige grundlag i form af indstillinger og anbefalinger fra relevante fagmyndigheder. Udredningsformen har derved vist sig egnet til at belyse et sagskompleks, som ikke på samme måde vil kunne belyses gennem de almindelige parlamentariske kontrolmuligheder som forespørgsler og spørgsmål til den eller de relevante ministre eller gennem offentlighedens adgang til aktindsigt efter offentlighedsloven.

Udvalget bemærker i den sammenhæng, at det er et positivt særkende ved undersøgelsesformen, at det er muligt at gennemføre en udredning på relativt kort tid og dermed fastholde den fornødne aktualitet uden at gå på kompromis med grundigheden i udredningen.

Erfaringerne med udredningen om håndteringen af covid-19 understreger for udvalget læringspotentialet ved undersøgelsesformen. Udvalget anerkender dog samtidig, at anvendelse af undersøgelsesformen til at foretage udredninger af et ikkeafsluttet sagskompleks indebærer, at udredningen nødvendigvis må basere

sig på forhold, som siden kan have ændret sig i takt med f.eks. myndighedernes egne erfaringer. Den læring, der er opnået gennem udredningen, må derfor holdes op mod senere erfaringer.

Udvalget anser det for velbegrundet, at undersøgelsesformen gennemføres på et skriftligt grundlag, og er opmærksomt på, at dette er afgørende for, at undersøgelsesformen kan gennemføres på kort tid. Udvalget er dog samtidig opmærksomt på, at undersøgelsesformen, som følge af at den gennemføres på skriftlig grundlag, har sine begrænsninger i forhold til at kunne belyse samtlige aspekter af en sag og derfor heller ikke kan danne grundlag for ansvarsvurderinger. Til et sådant formål vil det derfor være relevant at overveje andre undersøgelsesformer, herunder navnlig en undersøgelses- eller granskningskommission, som også tager højde for de med undersøgelsen forbundne retssikkerhedsmæssige aspekter for implicerede politikere og embedsmænd.

Udvalget bemærker, at det forhold, at faglige ekspertudredninger ikke er lovreguleret, indebærer, at regeringen og andre ikke har pligt til at udlevere materiale til brug for en udredning. Det er således af afgørende betydning, at de relevante myndigheder indvilliger i at udlevere relevant materiale til brug for en udredning. Dernæst er det en forudsætning, at myndighederne iagttager den journaliserings- og notatpligt, der gælder for offentlige myndigheder, således at alle væsentlige aspekter af myndighedernes beslutningsprocesser er afspejlet i det skriftlige grundlag, som en udredning er baseret på.

Baseret på erfaringerne med udredningen om håndteringen af covid-19 i foråret 2020 bemærker udvalget, at det er væsentligt, at der nedsættes en følgegruppe, der kan bidrage til at sikre en ramme for udredningen, der gør det realistisk at gennemføre den planmæssigt. Udvalget peger i den forbindelse på det nyttige i allerede i forbindelse med nedsættelsen af en udredningsgruppe at foretage drøftelser med udredningsgruppens formand om alle relevante forhold, herunder de udpegede forskeres øvrige arbejdsforpligtelser m.v. og behovet for sekretariatsbistand.

Udvalget er i den forbindelse opmærksomt på, at spørgsmålet om den rette dimensionering af en udredning kan være vanskeligt at afgøre på forhånd. Der vil således sjældent være fuldt overblik over relevante forhold, herunder omfanget af det skriftlige grundlag, som en udredning bygger på, og tidspunktet for myndighedernes udlevering af materialet. Sådanne usikkerheder nødvendiggør efter udvalgets opfattelse en løbende dialog mellem udredningsgruppen og følgegruppen om fremdriften i arbejdet. Følgegruppen vil derved kunne blive inddraget i overvejelser om afgrænsning af udredningen og tage stilling til, om der er behov for at allokere ekstra ressourcer til udredningen eller foretage justeringer af tidsplanen.

Det er efter udvalgets opfattelse væsentligt for at sikre aktualiteten i en faglig ekspertudredning, at denne kan nedsættes og igangsættes, kort tid efter at et politisk flertal har besluttet at gennemføre en udredning. Udvalget ser det i den forbindelse som en stor styrke, at arbejdet forankres i Folketinget og med et sekretariat, der i det væsentlige består af medarbejdere fra Folketingets Administration. I relation til udredningen om håndteringen af covid-19 i foråret 2020 indebar det, at arbejdet kunne igangsættes, samme dag som Udvalget for Forretningsordenen havde afgivet sin beretning om gennemførelsen af en udredning om håndteringen af covid-19 (den 23. juni 2020). Udvalget er dog opmærksomt på, at der kan gøre sig forhold gældende, der gør det vanskeligt inden for den eksisterende kapacitet at yde fuld sekretariatsbistand til en faglig ekspertudredning, og at der således kan være behov for at antage forskellige former for ekstern bistand, som det også var tilfældet for udredningen om håndtering af covid-19 i foråret 2020.

P.u.v.

Henrik Dam Kristensen

formand